

Ein cyf/Our ref LG/00779/23

R Medwyn Hughes
Chair
Gwynedd Council
[eiriaroberts3@gwynedd.llyw.cymru](mailto:eirianroberts3@gwynedd.llyw.cymru)

10 Ionawr 2024

Annwyl Medwyn,

Diolch am eich llythyr dyddiedig 14 Rhagfyr 2023, yn gofyn i Lywodraeth Cymru brofi a rheoli bywyd gwyllt mewn perthynas â TB.

Mae ymrwymiad clir yn y Rhaglen Lywodraethu i wahardd difa moch daear i reoli lledaeniad TB mewn gwartheg yng Nghymru. Mae ein dull gweithredu ers 2008, pan ddechreuodd ein Rhaglen, bob amser wedi cael ei lywio gan y dystiolaeth wyddonol ddiweddaraf sydd ar gael. Mae ein hystadegau hirdymor yn dangos bod cynnydd da wedi'i wneud, ac rydym yn parhau i adeiladu arno heb ddifa moch daear yn null Lloegr.

Rydym wedi comisiynu'r gwaith o gasglu moch daear a ganfuwyd yn farw ers 2014, ac mae'r arolwg wedi cynyddu ein gwybodaeth o lefelau'r haint Mycobacterium bovis (M. bovis) mewn moch daear. Ym mhob ardal ledled Cymru, mae'r Arolwg o Foch Daear Marw yn caniatáu i Lywodraeth Cymru nodi ardaloedd lle gallai moch daear fod yn cyfrannu at y clefyd ai peidio. Mae'r gwaith hwn o gadw gwyliadwriaeth yn oddefol yn ychwanegu at waith adrodd epidemiolegol, ac fe'i defnyddir mewn mesurau rheoli cryfach i fynd i'r afael ag achosion o TB ac mae'n ein helpu i ddatblygu polisi ar lefelau lleol a chenedlaethol.

Ers 2017, mae moch daear wedi'u trapio a'u profi fel rhan o gyfres o fesurau cryfach i ddelio ag achosion parhaus o TB. Yn ystod y cyfnod hwn, mae moch daear â chanlyniadau profion positif wedi'u lladd heb greulondeb a moch daear negatif wedi'u microsglodynnu, eu brechu a'u rhyddhau. Ni ddangosodd y data ar ôl cwblhau'r gwaith trapio a phrofi hyd at 2020 unrhyw dystiolaeth o newidiadau parhaus neu gyson yn nifer yr achosion o TB mewn gwartheg neu nifer y buchesi dan gyfyngiadau yn y parthau rheiddiol, o ran amser ac o'i gymharu â'r ardaloedd cyfagos. Yn seiliedig ar yr arsylwi hwn a'r diffyg canlyniadau ystyrllon, cyhoeddwyd y byddai'r gwaith trapio a phrofi moch daear yn dod i ben yn raddol mewn buchesi ag achosion tymor hir o TB er mwyn canolbwyntio ar frechu moch daear ynghyd â mesurau eraill fel gwell bioddigolwch.

Mae tystiolaeth epidemiolegol yn awgrymu bod gwartheg sy'n cael eu prynu yn parhau i fod yn brif ffynhonnell haint newydd ac rydym yn gwybod, mewn rhai ardaloedd, bod y risg a

achosir gan symud gwartheg yn sylweddol. Gyda nifer sylweddol uchel o achosion o TB yn cael eu priodoli'n bennaf i symud gwartheg, rhaid i geidwaid gwartheg chwarae eu rhan yn ein Rhaglen (er enghraifft drwy roi safonau uchel o fioggiogelwch ar waith a phrynu anifeiliaid o ffynonellau diogel, gan ddeall eu risg posibl o glefyd).

Rwyf o'r farn ei bod yn iawn ac yn briodol canolbwyntio ar fynd i'r afael â'r risg uwch o drosglwyddo clefyd o fowch i fowch drwy ddefnyddio profion mwy sensitif i atal clefyd rhag lledaenu, a hyrwyddo gwell bioggiogelwch, prynu gwybodus ac arferion ynysu ar ôl symud i atal cyflwyno haint.

Lesley Griffiths AS/MS

**Y Gweinidog Materion Gwledig a Gogledd Cymru, a'r Trefnydd
Minister for Rural Affairs and North Wales, and Trefnydd**